

Arbejdsdokument: Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til elever i folkeskolen, herunder 10. klasse.

Dette arbejdsdokument er udarbejdet som en del af sekretariatsbetjeningen af ekspertgruppe for Fagfornyelsen.

Indledning og afgrænsning

Arbejdsdokumentet opridser indledende lov- og regelgrundlaget for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand (herefter omtalt som "specialpædagogisk bistand"). Herefter skitseres målgrupperne for og organisering af specialpædagogisk bistand, efterfulgt af en beskrivelse af, hvad specialpædagogisk bistand omfatter. Et afsnit beskriver kort niveau og mål for den specialpædagogiske bistand, som det følger af lovgivningen. Arbejdsdokumentet afrundes med en kort skitsering af typer af specialundervisningstilbud samt elevdata.

Regelgrundlag

Specialpædagogisk bistand til børn i folkeskolen er reguleret af følgende love og bekendtgørelser:

- Folkeskoleloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 90 af 29. januar 2024
- Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand (herefter specialundervisningsbekendtgørelsen), jf. bekendtgørelse nr. 693 af 20. juni 2014
- Lov om behandlings- og specialundervisningstilbud for børn og unge
- Bekendtgørelse om specialundervisning, jf. lov nr. 1532 af 12. december 2023
- Bekendtgørelse om specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand og kvalitetsaftaler m.v. i behandlings- og

4. juli 2024
Center for Folkeskole

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Teglholmegade 1
2450 København SV

Telefon: +45 33 92 50 00
Mail: stuk@stukuvvm.dk
www.stukuvvm.dk

CVR-nr.: 29634750

Børne- og
Undervisningsministeriet

specialundervisningstilbud og på børne- og ungehjem (herefter kvalitetsaftalebekendtgørelsen), jf. bekendtgørelse nr. 1646 12. december 2023.

Der er særlige rammer om fx kadence for PPR inddragelse mm., der gælder for behandlings- og specialundervisningstilbud samt specialundervisningstilbud på børne- og ungehjem, der er ikke beskrevet i notatet.

I nærværende arbejdsdokument henvises i øvrigt til vejledning nr. 11056 af 24. november 2015 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand samt bekendtgørelse om folkeskolens prøver (herefter prøvebekendtgørelsen), jf. bekendtgørelse nr. 1224 af 31. august 2022.

Målgruppe og organiseringen af specialpædagogisk bistand

Folkeskolen skal tilgodese alle børns læring og trivsel. Det betyder, at alle børn har krav på at få et undervisningstilbud i folkeskolen, der kan opfylde deres undervisningsmæssige behov. Børn, hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte, gives specialpædagogisk bistand i specialklasser og specialskoler. Der gives desuden specialpædagogisk bistand til elever, hvis undervisning i den almindelige klasse kun kan gennemføres med støtte i mindst 9 undervisningstimer om ugen, jf. folkeskoleloven § 3, stk. 2.

Elever, der har brug for støtte i mindre end 9 undervisningstimer om ugen, modtager således ikke, hvad der falder ind under betegnelsen "specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand", men skal have støtte inden for rammerne af den almindelige undervisning. Der ligger heri, at elever med særlige behov har ret til at få en undervisning, der modsvarer deres behov. Det skal som udgangspunkt ske i folkeskolen med den nødvendige støtte og hjælpemidler, herunder undervisningsdifferentiering, holddannelse, tolærerordninger, supplerende undervisning mv.

Eleverne skal tilbydes specialpædagogisk bistand efter reglerne i folkeskolelovgivningen, hvis det konkret vurderes at være vanskeligt at opfylde elevernes undervisningsmæssige behov inden for rammerne af folkeskolens almindelige undervisning. Udgangspunktet er, at specialpædagogisk bistand fortrinsvis gives som støtte i den almindelige klasse, samt at henvisning til folkeskolens specialskoler eller specialklasser forudsætter, at det vil være mest hensigtsmæssigt at undervise eleven i kortere eller længere tid i en specialklasse eller i en specialskole. Ved vurderingen af, om eleven skal have støtte i den almindelige klasse, skal der lægges vægt på, om eleven kan have udbytte af undervisningen, og om eleven kan deltage aktivt i det sociale fællesskab i den almindelige klasse, jf. specialundervisningsbekendtgørelsen § 8.

I udgangspunktet skal specialundervisningen følge de samme regler for fag, timetal, kompetencemål, meddelelsesbog, afgangsprøver og test, som den almene undervisning.

Af § 9 i bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand fremgår det, at specialpædagogisk bistand kan gives på følgende måder:

- 1) Eleven kan bevare tilhørsforholdet til den almindelige klasse og deltager i den almindelige undervisning.
- 2) Elevens tilhørsforhold til den almindelige klasse ophører, idet hele undervisningen gives i en specialklasse, der er placeret på en almindelig folkeskole, på en specialskole eller i et regionalt undervisningstilbud.
- 3) Eleven har et tilhørsforhold til en specialklasse, men modtager også undervisning i en almindelig klasse.

Specialpædagogisk bistand

Specialpædagogisk bistand omfatter foranstaltninger, der er nødvendige for elevens deltagelse i undervisningen, og som medvirker til at fremme formålet med undervisningen for eleven, jf. vejledning om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand pkt. 8.

Efter § 1 i specialundervisningsbekendtgørelsen omfatter specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand følgende:

- 1) Specialpædagogisk rådgivning til forældre, lærere eller andre, hvis indsats har væsentlig betydning for elevens udvikling.
- 2) Særlige undervisningsmaterialer og tekniske hjælpemidler, som er nødvendige i forbindelse med undervisningen af eleven.
- 3) Undervisning i folkeskolens fag og fagområder, der tilrettelægges under særlig hensyntagen til elevens indlæringsforudsætninger. For elever i børnehaveklassen omfatter specialpædagogisk bistand undervisning og træning, der tilrettelægges efter elevens særlige behov.
- 4) Undervisning og træning i funktionsmåder og arbejdsmetoder, der tager sigte på at afhjælpe eller begrænse virkningerne af psykiske, fysiske, sproglige eller sensoriske funktionsvanskeligheder.
- 5) Personlig assistance, der kan hjælpe eleven til at overvinde praktiske vanskeligheder i forbindelse med skolegangen.
- 6) Særligt tilrettelagte aktiviteter, der kan gives i tilslutning til elevens specialundervisning.

Henvisning til specialpædagogisk bistand, herunder opfølgning

Henvisning til specialpædagogisk bistand sker efter en pædagogisk-psykologisk vurdering og efter samråd med eleven og forældrene. Elevens synspunkter skal tillægges passende vægt under hensyntagen til elevens alder og modenhed, jf. folkeskoleloven § 12, stk. 2. Det er skolelederen, der indstiller eleven til en pædagogisk-psykologisk vurdering, hvis det antages, at eleven kan have behov for specialpædagogisk bistand. Forældrene og eleven kan også, jf. specialundervisningsbekendtgørelsen § 2, stk. 2, "anmode om en pædagogisk-psykologisk vurdering i de tilfælde, hvor de finder, at der bør iværksættes

specialpædagogisk bistand." Ansvar for opfølgning i forhold til den specialpædagogisk indsats er placeret hos skolens leder, der har til opgave at følge elevernes udvikling. Mindst én gang om året skal der tages stilling til, om den specialpædagogiske bistand til den pågældende elev skal fortsætte, ændres eller ophøre, jf. specialundervisningsbekendtgørelsen § 7.

Niveau og mål for den specialpædagogiske bistand

Af vejledning om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand fremgår det om ordningen af den specialpædagogiske bistand, at eleverne skal undervises på det klassetrin, som deres skolealder svarer til. Det betyder, at undervisningen skal tilrettelægges med udgangspunkt i Fælles Mål for det pågældende klassetrin. Fælles Mål fastsætter nationale mål for, hvad eleverne skal lære i folkeskolens fag og emner, jf. vejledningens pkt. 46.

Det følger af specialundervisningsbekendtgørelsens § 10, stk. 1, at undervisningen i specialklasser kan gives eleverne på et lavere niveau end nævnt i folkeskolelovens § 5, stk. 1-2, § 19 c, stk. 2, og § 19 d, stk. 2 og 4. Timeplanerne for den enkelte specialklasse skal angive, i hvilket omfang undervisningen gives på et lavere klassetrin. Af § 10, stk. 2, følger det, at der kan udarbejdes særlige læseplaner for specialklasser, jf. folkeskolelovens § 40, stk. 3, og disse kan omfatte nødvendige og hensigtsmæssige fravigelser fra de almindelige læseplaner, fordi undervisningen i et fag gives på et lavere klassetrin end det sædvanlige. Nedsættelse af niveauet for undervisningen må dog aldrig medføre, at en elev ikke modtager undervisning på det niveau, som eleven befinder sig på. Undervisningen skal under alle omstændigheder svare til den enkelte elevs behov og forudsætninger og skal rumme udfordringer for alle elever, jf. folkeskolelovens § 18, stk. 1 og 2 og pkt. 48 i vejledning om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.

Det er obligatorisk for alle elever i folkeskolen at aflægge folkeskolens 9.-klasseprøver, herunder også elever i specialklasser og specialskoler. Skolens leder skal tilbyde særlige prøvevilkår til elever med psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse, eller tilsvarende vanskeligheder, når dette er nødvendigt for at ligestille disse elever med andre i prøvesituationen. Det er en forudsætning, at der ikke sker en ændring af prøvens faglige niveau jf. § 30 i prøvebekendtgørelsen. Elever kan fritages for at aflægge folkeskolens 9.-klasseprøver på grund af betydelig funktionsnedsættelse eller utilstrækkelige danskundskaber. Fritagelse kan omfatte en eller flere prøver eller delprøver. Beslutningen om fritagelse træffes af skolens leder og efter samråd med eleven og forældrene. Der skal i den forbindelse tages stilling til, hvordan elevens udbytte evalueres på anden vis. Der henvises til prøvebekendtgørelsens §§ 36-38 samt pkt. 58-61 i vejledning om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.

Særlige ordninger for enkelte elever

I de tilfælde hvor en elev har usædvanligt store vanskeligheder i et fag, således at det ikke skønnes hensigtsmæssigt at give eleven specialpædagogisk bistand, kan eleven med forældrenes samtykke fritages for undervisning i dette fag, dog ikke for så vidt angår fagene dansk og matematik. Afgørelse herom træffes af skolens leder på grundlag af en pædagogisk-psykologisk vurdering, der afgives efter samråd med forældrene og eleven. Det er en betingelse for fritagelsen, at eleven får anden undervisning i timerne for det pågældende fag, jf. § 13, stk. 1, 3. pkt., i specialundervisningsbekendtgørelsen. Der henvises til pkt. 50 i vejledning om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.

Typer af specialundervisningstilbud og elevdata

Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i folkeskolen kan antage forskellige former og organiseres på forskellige måder.

Specialundervisning kan gives som støtte i den almindelige undervisning, kan foregå i specialklasser eller i specialskoler. Derudover er der en målgruppe af elever, der har særlige behov for både pædagogisk støtte og behandling efter barnets lov og specialpædagogisk bistand efter folkeskoleloven. For denne gruppe af elever gælder det, at en henvisning til et behandlings- og specialundervisningstilbud eller specialundervisningstilbud på børne- og ungehjem (det der før 1. januar 2024 hed interne skoler), bedst modsvarer elevens behov. Endelig kan elever med behov for et meget specialiseret tilbud om specialundervisning henvises til et regionalt og lands- og landsdelsdækkende specialundervisningstilbud (f.eks. blinde og svagsynede og personer med høretab).

Ud af 522.310 elever i folkeskolen¹ modtog i alt 37.484 elever i børnehaveklassen - 10. klasse i skoleåret 2022/2023 specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. Fordeling af elevgruppen fremgår af tabel 1 nedenfor.

Tabel 1: Antal elever i folkeskolen, der modtager specialundervisning, fordelt på afdelingstyper i skoleåret 2022/2023

Afdelingstype	Antal elever der modtager specialundervisning
Special- og almenklasser på folkeskoler	22.580
Specialskoler	11.405
Dagbehandlingstilbud og behandlingshjem	3.499
Samlet	37.484

Kilde: Danmarks Statistiks elevregister bearbejdet af Styrelsen for It og Læring.

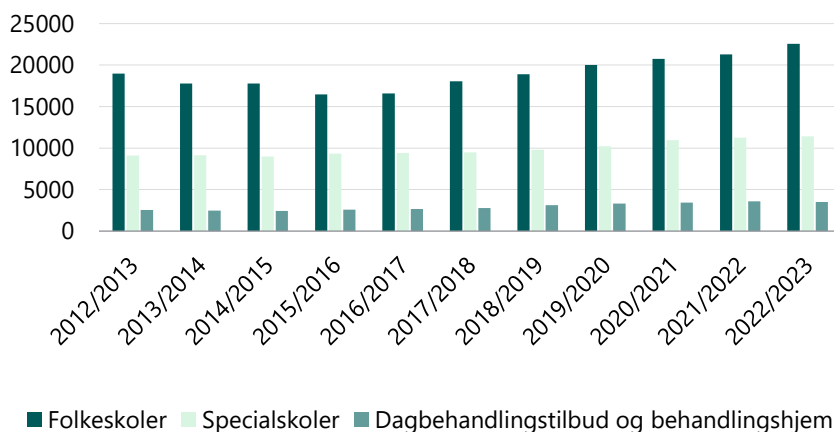
Af de elever, der modtager specialundervisning i folkeskoler, er 18.733 elever tilknyttet en specialklasse og 3.845 elever tilknyttet en almenklasse.

¹ Folkeskolen dækker over følgende afdelingstyper: 'Folkeskoler', 'Specialskoler' og 'Dagbehandlingstilbud og behandlingshjem'.

Over de seneste 10 år ses en stigende tendens i antallet af elever, der modtager specialundervisning. Som figuren nedenfor viser, gælder stigningen antallet af elever i både folkeskoler, specialskoler og de tidligere interne skoler på dagbehandlingstilbud og behandlingshjem.

Figur 1: Antal elever fra børnehaveklasse til 10. kl, der modtager specialundervisning, siden skoleåret 2012/2013

Udviklingen i antal elever, der modtager specialundervisning

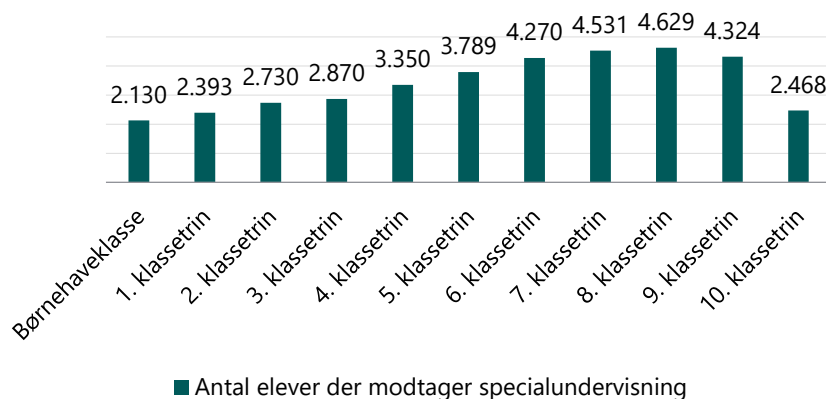

Kilde: Danmarks Statistiks elevregister bearbejdet af Styrelsen for It og Læring.

Af diagrammet nedenfor fremgår antallet af elever, der modtager specialundervisning i folkeskolen i skoleåret 2022/2023, fordelt på klassetrin.

Figur 2: Antal elever i folkeskolen, der modtager specialundervisning, fordelt på klassetrin i skoleåret 2022/2023

Elever, der modtager specialundervisning, fordelt på klassetrin

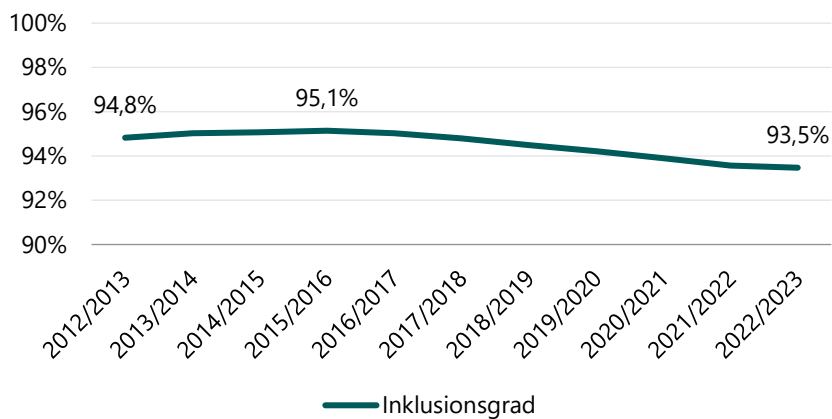
Kilde: Danmarks Statistiks elevregister bearbejdet af Styrelsen for It og Læring.

Andelen af elever, der modtager segregeret specialundervisning, er steget siden skoleåret 2015/2016 og ligger i skoleåret 2022/2023 på 6,5 pct., hvilket er det højeste niveau siden skoleåret 2012/2013. Udviklingen viser

samtidig, at andelen af elever, der er inkluderet i den almindelige undervisning ('inklusionsgraden') er faldet i samme periode. Af diagrammet nedenfor fremgår de sidste 10 års udvikling i inklusionsgraden.

Figur 3: Udvikling i andel elever i kommunale skoler, der er inkluderet i den almindelige undervisning

Udvikling i inklusionsgraden

Kilde: Danmarks Statistiks elevregister bearbejdet af Styrelsen for It og Læring.